

IP-OIKEUTTA NUORILLE

B-ryhmän tehtävät

**Perehdy oppimateriaaleihin
tekijänoikeuksista
ja teollisoikeuksista.
(Tussitaikureiden videot sekä
kalvoesitys opettajan johdolla).**

1. Yhdistä käsiteparit

IP-oikeudet

Tekijänoikeutta lähellä oleva oikeus, joka on mm. esittävällä taiteilijalla ja tuottajalla.

Tekijänoikeus

Yksinoikeus mm. keksintöön tai merkkiin, mikä estää muita hyödyntämästä sitä ilman lupaa.

Lähioikeus

Yksinoikeus, jonka keksijä tai yritys voi hakea keksinnölleen.

Moraaliset oikeudet

Tekijän- ja teollisoikeudet

Tuotevääreennös

Erottamisväline, jolla tavarat tai palvelut erotetaan kilpailijoiden vastaavista.

Taloudelliset oikeudet

Yksinoikeus, joka suojaa tuotteen ulkomuotoa.

Teollisoikeus

Kaupallinen tuote, johon on ilman lupaa liitetty toisen yrityksen tavaramerkki tai siihen sekoitettavissa oleva merkki.

Tavaramerkki

Oikeus päättää teoksen kappaleen valmistamisesta ja yleisön saataviin saattamisesta.

Patentti

Oikeus tulla mainituksi teoksen tekijänä ja kielto käyttää teosta tekijää loukkaavassa yhteydessä.

Mallioikeus

Tekijälle automaattisesti syntyvät taloudelliset ja moraaliset oikeudet teokseensa.

2. Mihin oikeuteen tai oikeuksiin alla olevat asiat liittyvät?

Yhdistä: tekijänoikeus, lähioikeus, patentti, tavaramerkki, mallioikeus, ei IP-oikeutta

Tekijänoikeus	<i>Kännykkä</i>
	<i>Tuulen- ja vedenpitävät urheiluvaatteet</i>
Lähioikeus	<i>Lääkkeet</i>
	<i>Valokuva</i>
Tavaramerkki	<i>Lakiteksti</i>
	<i>Kuivashampoo</i>
Patentti	<i>Elokuva</i>
	<i>Viranomaisen päätös</i>
Mallioikeus	<i>Tietokonepeli</i>
	<i>Nettilehti</i>
Ei IP-oikeutta	<i>Nopeasti lämpenevä saunan kiuas</i>
	<i>Konsertti</i>
	<i>Design-huonekalu</i>

3. Luettele viisi ammattia, joissa tekijänoikeudella on erityisen paljon merkitystä.

1.

2.

3.

4.

5.

4. Varmista, että sinulle on selvää, mitä teollisoikeudet tarkoittavat. Teollisoikeuksia ovat

5. Ympyröi ne ammatit, joissa teollisoikeuksilla on erityisen paljon merkitystä.

kalastaja

IPR-manageri

ruokalähetti

teollinen muotoilija

talousassistentti

kampaaja

innovaattori

konduktööri

startup-yrittäjä

brand manager

auton asentaja

koneinsinööri

6. Merkitse seuraaviin väittämiin, ovatko ne O (oikein) tai V (väärin).

Perustele vastauksesi perään viivalle.

OIKEIN VAI VÄÄRIN? PERUSTELE:

A) Teollisoikeuksia voi myydä toisille.

B) Tavaramerkin voi patentoida.

C) Tavaramerkkiä käytetään erottamaan tietyn yrityksen palvelut muiden yritysten vastaavista palveluista.

D) Tavaramerkki voi olla yrityksen arvokkain omaisuus.

E) Voit patentoida keksimäsi uuden idean.

F) Patentilla suojataan uusia teknisiä ratkaisuja.

G) Patenttia haetaan Suomessa Patentti- ja rekisterihallituksesta.

H) Olet suunnitellut uuden murokulhon. Voit hakea ja saada sille mallioikeuden.

I) Mallioikeuden voi saada vain mallisopimuksen tehnyt henkilö.

J) Lisenssi on lupa käyttää esimerkiksi jonkun tavaramerkkiä tai keksintöä.

7. Tietovisa: alleviivaa oikea vastaus

A. Teollisoikeudet koskevat vain teollisuuden tai tuotannollisten yritysten oikeuksia.

Tosi – Epätosi

B. Aineettoman omaisuuden osuus yritysten varallisuudesta on vähenemässä.

Tosi – Epätosi

C. Mitkä seuraavista kuuluvat teollisoikeuksiin? Valitse yksi tai useampi:

- a. Patentit
- b. Mallioikeudet
- c. Tavaramerkit
- d. Lähioikeudet

D. Mitä on piratismi?

- a. Järjestelmällistä tekijänoikeuksien loukkaamista, joka tuottaa suuria tuloja laittomien palvelujen ylläpitäjille.
- b. Voi olla myös järjestäytyntä rikollisuutta, johon liittyy muutakin lainvastaista toimintaa.
- c. Luvatta valmistettuja ja jaettuja kopioita esimerkiksi elokuvista, musiikista tai peleistä.

E. Mitä seuraavista tekijänoikeus EI suojaa?

- a. Tietokoneohjelma
- b. Elokuva
- c. Koreografia
- d. Lakiteksti
- e. Hyvä idea

F. Saako omaan käyttöön kopioida yhden kappaleen kirjasta?

Kyllä – Ei

G. Olet hakemassa tavaramerkkiä tietylle tuotteelle tai palvelulle. Mistä haet tavaramerkin rekisteröintiä?

- a. PRH
- b. OKM,
- c. FINLEX
- d. EUIPO

H. Mikä suojaa tuotteen tai sen osan ulkomuotoa?

- a. Mallioikeus
- b. Patentti
- c. Hyödyllisyysmalli
- d. CE-merkintä

I. Onko kopiointi yksityiseen käyttöön sallittua?

- a. Kotikopiointi on sallittua sataan teoskappaleeseen saakka.
- b. Laillisesta lähteestä hankittuja teoksia saa kopioida ja laittaa jakoon muutamia kappaleita omiin julkisiin somekanaviin.
- c. Kirjastosta lainattua CD-levyä ei saa kopioida.
- d. Laillisesta lähteestä hankittuja teoksia saa kopioida muutamia kappaleita omaan ja läheistensä käyttöön.
- e. Kopiointi yksityiseen käyttöön on sallittua tarvittaessa laittomastakin lähteestä kuten vertaisverkosta.

J. Mitkä ovat laittomia lähteitä?

- a. Fyysiset piraattitalenteet.
- b. Teokset, jotka on välitetty luvatta vertaisverkossa.
- c. Ilman oikeudenhaltijan lupaa toimivat suoratoistopalvelut.
- d. Kirjastosta lainatut teokset.

K. Milloin teokseen syntyy tekijänoikeus?

- a. Automaattisesti silloin kun teos on luotu.
- b. Silloin kun teos on riittävän omaperäinen.
- c. Sen jälkeen, kun siihen on haettu copyright -merkintä.

L. Mitä tekijänoikeus suojaa?

- a. Teoksen muotoa
- b. Omaperäisiä ja luovia teoksia
- c. Teoksen ideaa

8. Aukkotehtävä

Sanat: aineettomat oikeudet, immateriaalioikeudet, IP-oikeus, IPR, henkinen omaisuus, tekijänoikeus, teos, lähioikeus, teollisoikeudet, patentti, mallioikeus, suoja-aika, tuoteväärennös, piratismi.

Luovat ja innovatiiviset tuotokset saavat usein suoja tekijän- ja teollisoikeuksista.

Näitä kutsutaan myös yhteisnimityksellä _____, mikä on synonyymi termille _____. Usein käytetty lyhenne tekijän- ja teollisoikeuksista on _____ tai vielä lyhyemmin _____.

IP-oikeus on lyhenne englanninkielisestä termistä *intellectual property* eli _____.

_____ on luovan työn suoja. Sen kohteena on _____, jonka tekijä on luonut. Teoksia ovat kaikki teoskynnykseen yltävät kirjalliset ja taiteelliset tuotokset. _____ on mm. esittävällä taiteilijalla, tuottajalla, radio- ja tv-yhtiöllä ja valokuvaajalla. Suojan kohteen, kuten äänitallenteen tai valokuvan, ei tarvitse olla teos. _____ suojaavat mm. keksintöjä ja tavaramerkkejä. Niihin kuuluvat mm. _____, tavaramerkki ja _____.

IP-oikeudet ovat voimassa rajoitetun ajan. Tämä aika on nimeltään _____.

Kaupallinen tuote, johon on ilman lupaa liitetty toiselle kuuluva tavaramerkki, on _____. Lainvastaista toimintaa, jossa tekijän- tai lähioikeudella suojattua sisältöä valmistetaan ja levitetään ilman oikeudenhaltijoiden lupaa, kutsutaan nimellä _____.

9. Yhdistä oikein: Saako tekijän- tai lähioikeussuojaa?

Valokuva

Runo

Maalauksen aihe

Itse kuvattu YouTube -video

Prosenttilaskutehtävä

Biisin sanoitus

Matemaattinen kaava

Kartta

Tavanomainen selittävä piirustus

Oppilaan koulussa kirjoittama aine

Oppikirja tai sen osa

Kirjan juoni

Maalaus

Kyllä

Ei

10. Keskustelutehtävä. Miten aineettomat oikeudet näkyvät omalla alallasi?

Keksi esimerkkejä tilanteista, joissa on tärkeää ottaa huomioon IP-oikeudet.

11. Keskustelutehtävä. Millaisissa tilanteissa käytät vapaa-ajallasi luovia teoksia ja miten niiden tekijänoikeuksiin pitäisi mielestäsi suhtautua?

12. Olet stand up -keikalla ja haluaisit jakaa keikan muidenkin iloksi. Saatko kuvata ja jakaa osia esityksestä seuraajillesi somessa?

13. Opiskelija on suunnitellut ja valmistanut muotoilun kurssilla huonekalun. Millä tavalla opiskelija voi suojata tuotteen?

SOVELTAVAT TEHTÄVÄT

14. Opiskelija on kehittänyt uuden innovatiivisen tuotteen, jossa on uusi tekninen ratkaisu. Hän haluaa suojata sen ennen kuin vie sen markkinoille. Millaisia asioita tuotteen suojaamiseksi pitäisi tehdä?

SOVELTAVAT TEHTÄVÄT

15. Olet keksinyt hyvän tavaramerkin. Suunnittelet käyttäväsi merkkiä lähivuosina tavaroiden ja palveluiden myynnissä ja markkinoinnissa. Ota selvää www.prh.fi, millaisia asioita tavaramerkkiä rekisteröidessä pitää ottaa huomioon ja mainitse vähintään viisi huomioitavaa asiaa.

SOVELTAVAT TEHTÄVÄT

16. Millaisia tekijänoikeudellisia kysymyksiä voi tulla vastaan, kun teet kouluprojektia? Mainitse kolme seikkaa. Apua löydät esimerkiksi osoitteesta kopiraittila.fi/videohuone

1.

2.

3.

17. Millaisia tekijänoikeudellisia kysymyksiä voi tulla vastaan, kun julkaiset videon sosiaalisessa mediassa? Mainitse kolme seikkaa.

Apua löydät esimerkiksi osoitteesta

kopiraittila.fi/muistilistat/tekijanoikeudet-internet-sosiaalinen-media

1.

2.

3.

**18. Tutustu sivustoon aineettomiatarinoita.fi.
Mitä hyötyä IP-oikeuksista on? Mainitse
kummassakin kohdassa vähintään kaksi asiaa.**

a) yrityksille

1.

2.

b) yksityisille henkilöille

1.

2.

SOVELTAVAT TEHTÄVÄT

19. Olet löytänyt internetistä kiinnostavan elokuvasivuston sekä merkkituotteen poikkeuksellisen edulliseen hintaan. Alat pohtia, ovatko sivustot varmasti laillisia ja luotettavia tuotteiden jälleenmyyjä.

Kirjoita ainakin viisi asiaa, joiden avulla voit pyrkiä tarkistamaan, ettei kyse ole laittomasta elokuvasivustosta tai tuoteväärennöksiä kaupittelevasta verkkokaupasta. Perustele vastauksesi perään viivalle.

*Voit etsiä tietoa esimerkiksi seuraavista lähteistä:
laillisetpalvelut.fi/kuinka-tunnistaa-piraattipalvelu
facg.fi/tuotevaarennokset*

1.

2.

3.

4.

5.

SOVELTAVAT TEHTÄVÄT

20. Tiedonhaku- ja keskustelutehtävä. Millaisia esimerkkejä löydät internetistä IP-oikeuksien rikkomisesta? Etsi tavaramerkin, tekijänoikeuden tai muun IP-oikeuden loukkaukseen liittyvä uutinen. Käytä esimerkiksi hakusanoja ”tavaramerkin loukkaus”, ”piratismi”, ”tekijänoikeusrikos” tai ”patenttiriita”.

Kirjoita tai kopioi linkin lähde: _____

Millaisesta oikeuden loukkauksesta oli kyse? Löydätkö samasta asiasta uutisointia muista lähteistä? *Kirjoita tai kopioi linkkien lähde:*

Millaisia eroja eri lähteiden uutisoinnissa on?

SOVELTAVAT TEHTÄVÄT

21. Lisätehtävä: tiedonhaku- ja keskustelutehtävä.
Tutustu sivuun ttvk.fi/tekijanoikeus/loukkaukset.

Millaisia seuraamuksia tekijänoikeuden ja muiden IP-oikeuksien rikkomisesta voi olla? Millaisia seuraamuksia edellä löytämässäsi tapauksessa oli?

Oliko eri lähteiden uutisoinnissa näkökulmaeroja? Millaisia?

SOVELTAVAT TEHTÄVÄT

22. Lisätehtävä. Käy tutustumassa aineettomiatarinoita.fi -sivustoon. Sivustolla kerrotaan aineettoman omaisuuden suojaamisen merkityksestä yrityksille. Lisäksi siellä on lyhyitä tarinoita yrityksistä ja heidän tuotteistaan.

- *Valitse vähintään kaksi yritystä ja käy katsomassa heidän tarinansa YouTubesta, jotta ymmärrät aineettoman omaisuuden suojaamisen merkityksen yrityksille.*
- *Pohdi, voisiko aineettoman omaisuuden suojaaminen koskettaa joskus sinua, tai alallasi toimivaa yritystä.*